Облікова картка дисертації

I. Загальні відомості

Державний обліковий номер: 0821U101984

Особливі позначки: відкрита

Дата реєстрації: 01-07-2021

Статус: Захищена

Реквізити наказу МОН / наказу закладу:

II. Відомості про здобувача

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Скакун Наталія Сергіївна
2. Skakun Nataliia Serhiivna

Кваліфікація:

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Вид дисертації: доктор філософії

Аспірантура/Докторантура: так

Шифр наукової спеціальності: 011

Назва наукової спеціальності: Освітні, педагогічні науки

Галузь / галузі знань:

Освітньо-наукова програма зі спеціальності: Не застосовується

Дата захисту: 29-06-2021

Спеціальність за освітою: Біологія

Місце роботи здобувача: Черкаська загальноосвітня школа І-ІІІ ступенів №29 Черкаської міської ради Черкаської області

Код за ЄДРПОУ: 26536028

Місцезнаходження: вул. Карбишева, буд. 5, м. Черкаси, Черкаський р-н., Черкаська обл., 18030, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

III. Відомості про організацію, де відбувся захист

Шифр спеціалізованої вченої ради (разової спеціалізованої вченої ради): ДФ 73.053.007

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, м. Черкаси, Черкаський р-н., Черкаська обл., 18031, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

IV. Відомості про підприємство, установу, організацію, в якій було виконано дисертацію

Повне найменування юридичної особи: Черкаський національний університет імені Богдана Хмельницького

Код за ЄДРПОУ: 02125622

Місцезнаходження: бульвар Шевченка, буд. 81, м. Черкаси, Черкаський р-н., Черкаська обл., 18031, Україна

Форма власності:

Сфера управління: Міністерство освіти і науки України

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

V. Відомості про дисертацію

Мова дисертації:

Коди тематичних рубрик: 14.35.09

Тема дисертації:

1. Розвиток креативності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки

2. Enhancing creativity of teacher-trainees of biology in the process of professional training

Реферат/анотація:

1. У дисертації на підставі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури з проблеми дослідження сформульовані філософські, педагогічні та психологічні засади розвитку креативності майбутніх учителів біології в процесі фахової підготовки. Зокрема, з'ясовано ґенезу феномену креативності, розмежовано поняття «творчість» і «креативність», визначено когнітивні особливості креативності та специфічні детермінанти її розвитку. У ході дослідження було введено термін «педагогічна креативність», визначено її сутнісну та змістову наповненість – комунікативну, соціальну, інтелектуальну, методичну, дидактичну й діагностичну. З'ясовано компоненти педагогічної креативності, рівні її прояву, фази її розвитку, особливості її прояву. Передбачено, що під час формування креативної компетентності педагог може проходити такі

рівні, як спеціаліст, професіонал, майстер, раціоналізатор, фасилітатор, ментор, тренер та акмеолог. У дисертації запропоновано поняття «креативний вчитель біології» і розкрито його сутність як (ін)новатора у своїй освітній галузі, який вирізняється творчою впевненістю, нетрадиційним й незвичним мисленням, щоразу знаходить нові способи вирішення проблем завдяки здатності генерувати нові оригінальні й нестандартні ідеї, які долатимуть межі стереотипних рішень і шаблонів традиційного мислення. У роботі висловлено припущення, що науково-педагогічне підґрунтя для розвитку креативності майбутніх учителів біології у процесі фахової підготовки можуть становити особистісно-діяльнісний та компетентнісний підходи, а також сучасний напрям когнітивної науки – нейропедагогіка. Саме у світлі останньої було з'ясовано, що головний мозок людини запрограмований на креативний потенціал, а його особливий стан, зумовлений тета-ритмами, детермінує їхній безпосередній зв'язок із креативними процесами. Доведено, що процес розвитку креативності майбутніх учителів біології підпорядкований чітким педагогічним принципам згаданих підходів. У ході наукової розвідки було обґрунтовано педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів біології, які б сприяли їхній пізнавальній активності, підтриманню внутрішньої мотивації до прояву креативності, а також примножували їхній креативний потенціал. Серед запропонованих педагогічних умов виокремлено: формування креативної особистості, становлення педагогічної професійно детермінованої екологічної картини світу, застосування полісенсорного й мультимодального навчання, впровадження евристичного навчання та реалізація діяльнісного навчання. Теоретично обґрунтовані педагогічні умови розвитку креативності майбутніх учителів біології створюють відповідне освітнє середовище, яке корелює з відповідною методикою, котра забезпечує релевантні технології і методи освітньої діяльності, а саме: інтерактивні; графічно-візуальні; конструкторсько-будівельні; наративні. Серед низки сучасних організаційних форм, що витісняють традиційні форми дидактики вищої школи, виокремлено: лекторії, освітні інтенсиви, тренінги, воркшопи, міт-апи, нетворкінги, творчі групи, творчі читання, евристичні бесіди, сократичні діалоги тощо. У ході дослідження було створено структурно-функціональну модель розвитку креативності майбутніх учителів біології у процесі фахової підготовки. У моделі вирізнено чотири сутнісних блоки: цільовий; структурно-сутнісний; прагматичний; контрольно-моніторинговий. У дисертаційній роботі розроблено низку фахово зорієнтованих креативно-пошукових завдань для розвитку креативності майбутніх учителів біології з урахуванням різних рівнів складності: перший рівень передбачає репродуктивні завдання, другий рівень – комбінування репродуктивних завдань і стимулювання креативної здатності до генерування ідей, а третій – безпосередньо креативно-пошукові завдання. Означена система завдань підпорядковується авторській концепції семи ключів креативності – таких якостей особистості, які слід акумулювати й розвивати з метою результативної та ефективної креативної діяльності на різних етапах креативного процесу. До запропонованих ключів креативності належать: ентузіазм і нестандартність мислення для розвитку нейропластичності та подолання когнітивної інерції; оригінальність мислення та енергійність для культивування креативної проактивності; інноваційність мислення для реструктуризації креативної свідомості; впевненість у власних силах і корисність креативного продукту для вміння обстоювати власний креативний продукт. У системі фахово зорієнтованих завдань інкорпоровані етапи креативного процесу, умови креативної ситуації, якості креативної особистості та інструменти методики розвитку креативності майбутніх учителів біології. Розроблена методика розвитку креативності майбутніх учителів біології, обґрунтовані педагогічні умови та запропонована структурно-функціональна модель були експериментально апробовані. Результати педагогічного експерименту довели їхню валідність та ефективність.

2. The course of research has allowed to introduce the term "pedagogical creativity" and respectively, expound its essential and semantic content. It has been elucidated that pedagogical creativity incorporates such components as motivation, professional and personal qualities, and professional competence. The dissertation has proposed the concept of a "creative teacher of biology " and has revealed its substance as an innovator, which is characterized by creative confidence, unconventional and original thinking, agility, and the ability to generate new non-standard ideas. This paper addresses the issue of developing creativity among teacher-trainees of biology from the perspective of the Individual Activity-Based approach and the Competency-Based approach. The former focuses

on the needs of the individual student and aims to emphasize teaching via activity in which students participate rigorously and bring about efficient learning and professional experiences. Another scientific trend conducive to developing creativity is Neuropedagogy. Within the framework of Neuropedagogy it has been found out that the human brain is programmed for creative potential; its special state, due to theta rhythms, determines their direct connection with creative processes. Developing creativity of teacher-trainees of biology is subject to clear pedagogical principles of the mentioned above approaches. In the course of research, the pedagogical conditions of developing creativity of teacher-trainees of biology have been substantiated. Among the proposed pedagogical conditions are the following: shaping a creative personality and professionally determined ecological worldview, use of multisensory and multimodal teaching, and implementation of heuristic and activity-based learning. Theoretically substantiated pedagogical conditions of developing creativity of teacher-trainees of biology create an appropriate educational environment that correlates with a corresponding methodology, which provides relevant technologies and methods of teaching and learning activities, namely: interactive; graphic-visual; design and construction; narrative. Among a number of modern organizational forms that displace traditional forms of higher school didactics, there have been highlighted: lectures, educational intensives, trainings, workshops, meet-ups, networking, creative groups, creative readings, heuristic conversations, Socratic dialogues, etc. The key aspect that has also been explored in the paper is a structural-functional model of advancing creativity of teacher-trainees of biology in the process of professional training. The model distinguishes four essential blocks: the target block thast involves setting goals and idendifying specific tasks; the structural block, which contains the basic principles of the outlined approaches and pedagogical conditions of the educational environment; the pragmatic block that offers modern tools of advancing creativity, which are apposite to employ at nine stages of the creative process; the control and monitoring block that determines the criteria of developing creativity and levels of creative competence of teacher-trainees of biology. A great deal of emphasis in the thesis has been placed on a system of professionally determined creative activities with different levels of complexity for enhancing creativity of teacher-trainees of biology: the first level involves reproductive activities, the second level combines reproductive activities and stimulates a creative ability to generate ideas, and the third level comprises creative heuristic activities. The proposed system of tasks is subject to the author's concept of seven keys to creativity – such personality traits that should be accumulated and developed in order to provide efficient creative activity at different stages of the creative process. The proposed keys to creativity enclasp: enthusiasm and non-standard thinking aiming at developing neuroplasticity and overcoming cognitive inertia; originality of thinking and energy for cultivating creative proactivity; innovative thinking in order to restructure creative consciousness; self-confidence in order to be able to defend one's own creative product. The system of professionally oriented activities incorporates the stages of a creative process, the conditions of a creative situation, the qualities of a creative personality and the tools of enhancing creativity of teacher trainees of biology. The thesis represents the positive results of a pedagogical experiment designed to expose how the suggested methodology, pedagogical conditions and structural-functional model can facilitate developing the high level of creative competence of teacher-trainees of biology. The developed methodology is compatible with teaching students of other fields, which outlines a perspective for further research.

Державний реєстраційний номер ДіР:

Пріоритетний напрям розвитку науки і техніки:

Стратегічний пріоритетний напрям інноваційної діяльності:

Підсумки дослідження:

Публікації:

Наукова (науково-технічна) продукція:

Соціально-економічна спрямованість:

Охоронні документи на ОПІВ:

Впровадження результатів дисертації:

Зв'язок з науковими темами:

VI. Відомості про наукового керівника/керівників (консультанта)

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Десятов Тимофій Михайлович

2. Desyatov Tymofiy Mykhailovych

Кваліфікація: д.пед.н., 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VII. Відомості про офіційних опонентів та рецензентів

Офіційні опоненти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Рудишин Сергій Дмитрович

2. Rudyshyn Serhii Dmytrovych

Кваліфікація: д. пед. н., 13.00.02

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Жорова Ірина Ярославівна

2. Zhorova Iryna Yaroslavivna

Кваліфікація: д. пед. н., 13.00.01

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Рецензенти

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Данилюк Сергій Семенович

2. Danyliuk Serhii Semenovych

Кваліфікація: д.пед.н., 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

Власне Прізвище Ім'я По-батькові:

1. Вовк Олена Іванівна

2. Vovk Olena Ivanivna

Кваліфікація: д.пед.н., 13.00.04

Ідентифікатор ORCID ID: Не застосовується

Додаткова інформація:

Повне найменування юридичної особи:

Код за ЄДРПОУ:

Місцезнаходження:

Форма власності:

Сфера управління:

Ідентифікатор ROR: Не застосовується

VIII. Заключні відомості

Власне Прізвище Ім'я По-батькові голови ради Гнезділова Кіра Миколаївна

Власне Прізвище Ім'я По-батькові головуючого на засіданні Гнезділова Кіра Миколаївна

Відповідальний за підготовку облікових документів

Реєстратор

Керівник відділу УкрІНТЕІ, що є відповідальним за реєстрацію наукової діяльності Юрченко Т.А.